

Hva er sosialt rettferdig klima- og energiomstilling?

Hva sier forskningen?

Trond Vedeld
Forsker

CIENS webinar 15 februar, 2023

BY-OG REGIONFORSKNINGSINSTITUTTET NIBR

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Hovedpunkter

- *Hvorfor nå? Hva står på spill?*
- *Begrep og politikk: Rettferdig for hvem? Implikasjoner for forskningen*
- *Dilemmaer*
- *Konflikt, ledelse, samskaping: 'Framtida er aldri avgjort'*

Hvorfor nå? Det store bildet

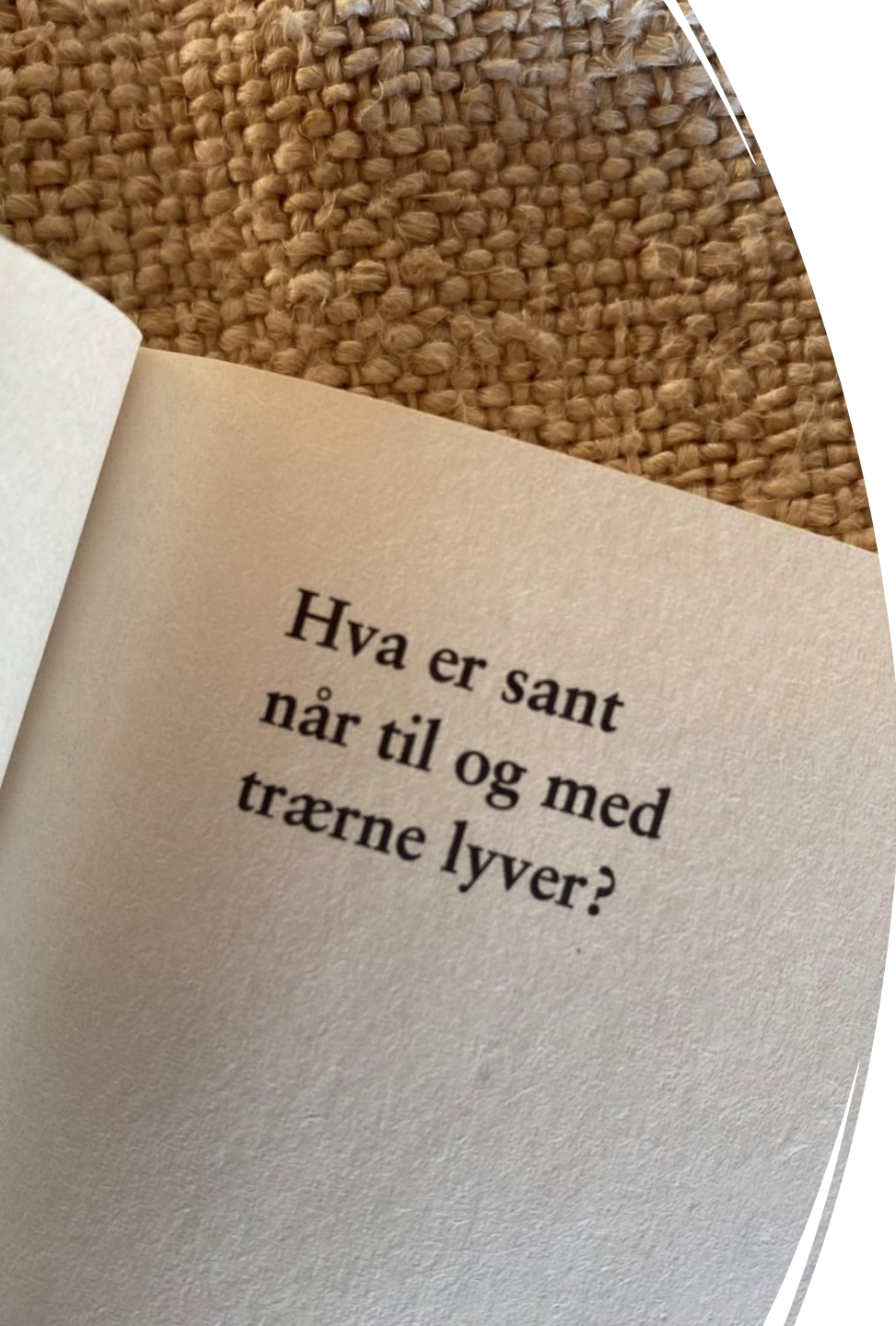
- Katastrofalt langtidsvarsel: 2,7C innen år 2100 - hele planeten påvirkes
- Byer sentrale for å få ned globale utslipp – de **må** ned
- Kan byer bli garantister for sosialt rettferdig klima- og energi transformasjon?

Klimapolitikken: Hva står på spill?

- Handler om ***forståelsen*** av klimaendringer og politikken - virkelighetsbildet – like mye som å ***løse interessekonflikt knyttet til rettigheter og fordeling***
- Klimapolitikken berører dype verdier, identitetsmarkører
- *Virkeligheten og sannheten står på spill*
 - Hva er sant og for hvem, hva forties, hva fornektes?

Hva er sant?

- .. i klimakampen: «Først bekjempet de oss, så lot de som de var på vår side, men utsatte og forsinket omstillingen»
 - (Klimaktivist Rebecca Solnit)
- Folk blir forbanna hvis Jonas G. Støre sin Energikommisjon fortier interessekonflikter og rettferdighet i relasjon til lave strømpriser for 'vanlige folk'

Vår forskning:

Klimaendring skjer ikke av seg selv

- Men produseres og reproduseres av ulike aktører i byen og utfordrer eksisterende former for ulikhet og urettferdighet

Begrep:

Hva menes med sosialt rettferdig klima/energi omstilling?

- Menneske & rettighets-sentrert klimapolitikk – beskytte rettigheter - fremme rettferdige og gode løsninger i byen
- Kople sosial, økonomisk, miljømessig, intergenerasjons rettferdighet
- Krever helhetlige perspektiver og system transformasjon

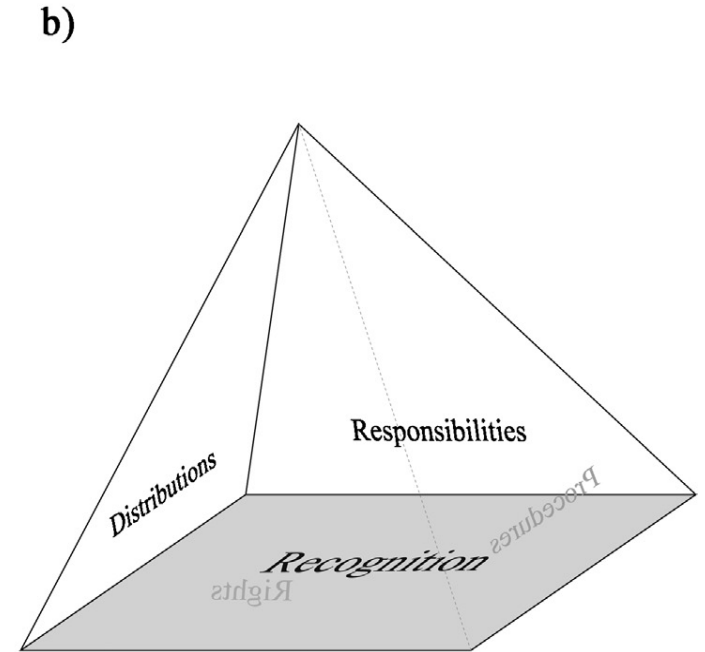
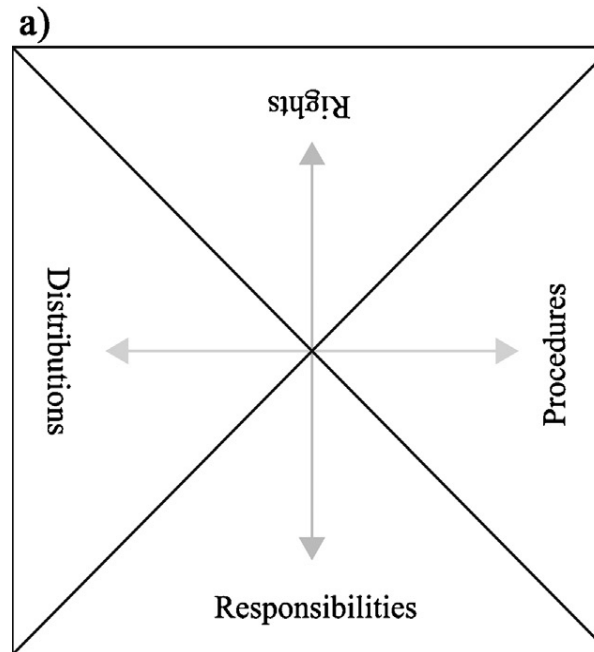
Analytisk ramme:

Klimarettferdighet i tre-dimensjonal pyramide

(Bulkeley et al., 2014)

- Tar utgangspunkt i **lokalt forankret syn på rettferdighet**

- Fordeling (distributions)
- Prosesser (procedures, participation)
- Rettigheter (rights)
- Ansvar (responsibilities)
- Anerkjennelse (recognition)

Implikasjoner for innramming av klima- og energiomstilling

- Hva som er sosialt rettferdig på tvers av det sosio-spatiale og over tid? (Doering et al., 2020)
- Hvor urett oppstår og hvordan man skal takle disse (ikke bare et spørsmål om grønne jobber)?
- Hvilke stemmer/perspektiver som skal lyttes til?
- Hvem som er sentrale aktører, hvor og hvilke relasjoner og konstellasjoner blir viktige (offentlig, sivile, private aktører)?

Dilemma I: Er rettferdig omstilling mulig?

- Kan vi kutte utslipp og samtidig løfte folk ut av fattigdom og bidra til sosial utjevning?
- Mange er løftet ut av fattigdom, men samtidig har de rike blitt rikere og bidrar med de langt største utslippene
- Dilemma:
 - Hvordan kutte utslipp og bidra til bærekraftig økonomi og sosial utjevning?
- Økonomisk vekst – nedvekst – sirkulær økonomi?

Dilemma II: Rettferdig for hvem?

Hva om 'folk flest' er splittet?

- Unge, sinte stemmer, lei av politikken, krever sosialt rettferdig klimaomstilling her og nå
- Proaktive, klimaaktivister og bærekraftsforkjempere:
 - Bilrestriksjoner, sykkelstier, fossilfrie soner og anlegg, høyhus
- Reaktive, klimapolitikk motstandere – eldre stemmer – utkanten med delvis fokus på fordelingseffekter:
 - Anti-bompenger og bilfri by
- Men ulike syn på god bypolitikk – på tvers av sosiale grupper, nabolag, sentrum-periferi, generasjoner
- Grønne prosjekter kan være i konflikt med folks oppfatning av gode nabolag

Løsninger:

Rettigheter/rettferdighet som mål krever aksept for konflikt *og* samskaping

- Noen må snakke rettferdighet på vegne av ulike gruppers iboende meninger
- Mange må ta felles ansvar – noen større ansvar
- Noen må garantere rettigheter – vanligvis staten/byen
- Politikere og adm må avklare interesse/verdikonflikter og ta ledelse med innsats på tvers av sektorer og aktører, og samskaping;
 - Garantere, planlegge, regulere, utvikle, løfte, investere

Modige politikere og ledere som garantister?

- .. som når Raymond Johansen under valget i 2019 sa «**Bomringen må vi ha**»!
 - Dere skal få arbeid til unge, billigere barnehage og bedre kollektivtilbud - AP mistet 12% av velgerne i kommunevalget – de fleste til Folkets parti/Nei til bompenger –
- Oslo går foran for rettferdig klimaomstilling?
 - Høye klimaambisjoner, klimabudsjett, nye innkjøpsregler, plankrav med klimakriterier
 - Bilfri by og sykkelstier
 - Kollektiv transport og fossilfrie soner
- Klimabudsjett 2023 som setter **sosialt rettferdig klimaomstilling på dagsorden** ..
«felleserklæringen for rettferdig omstilling» mellom byrådet og LO (uten sivilsamfunnet...)

Det er ennå tid – framtida er aldri avgjort

(aktivist og forfatter Rebecca Solnit)

- Det er lett å bli deprimert - ensidig ty til aksjonisme
- Men «Det er også vippepunkter i klimabevegelsen»
- Og mange byer skjerper klimamålene – utslippene går ned
 - Næringslivet og pensjonsfondet tenker grønt i styrerommene
 - Sivilsamfunnet tar grep både lokalt og globalt
- Du og jeg sorterer avfall, kjøper vintage, bruker delebil, reiser mindre, endrer handling og holdning
- **Så det er håp:** ... «Overalt er folk i gang. Og løsningene blir bedre, billigere og mer effektive»

Takk for meg!

Noen kilder på rettferdig klimaomstilling

- Bulkeley, H. (2021): Climate changed urban futures: environmental politics in the anthropocene city, Environmental Politics, DOI: 10.1080/09644016.2021.1880713
- Bulkeley, H., Carmin, J., Casta'n Broto, V., Edwards, G.A.S., Fuller, S., 2013. Climate justice and global cities: mapping the emerging discourses. Global Environmental Change 23, 914–925.
- Bulkeley H., Gareth A.S. Edwards, Sara Fuller, 2014. Contesting climate justice in the city: Examining politics and practice in urban climate change experiments, Global Environmental Change 25 (2014) 31–40
- Doering, J., Silver, D., and Taylor, Z. 2020. The spatial articulation of urban political cleavages, Urban Affairs Review 00(0)
- Schlosberg, D., 2004. Reconceiving environmental justice: global movements and political theories. Environmental Politics 13, 517–540.